

Marek Jagodziński

"Jezus Chrystus w kontekście ludzkiej komunikacji", Andrzej Jeż, Tarnów 2002 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 42/2, 228-230

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

komunikacyjnego ujęcia ich pochodzenia, liczby, działania, komunikacyjnego ujmowania obecnej w nich łaski Bożej, charakteru sakramentalnego, komunikacyjnego traktowania zaangażowanych w sakramencie ludzi, nauki o *opus operatum* i *opus operantum*, całościowości sakramentalnej celebracji, godności partnera komunikacji sakramentalnej i znaczenia eklezjalnej wspólnoty komunikacji.

Praca Meuffelsa jest znakomicie przemyślana, ma jasną i przejrzystą strukturę, oparta jest na bogatej i dobrze dobranej literaturze. Stanowi – zgodnie za słowami autora – znakomitą podstawę do podjęcia dalszych, zintensyfikowanych i bardziej szczegółowych badań, które zawsze są możliwe i konieczne, tak dla dobra refleksji systematycznej, jak i dla komunikacyjno-komunijnej praktyki Kościoła.

Ks. Marek Jagodziński

Ks. Andrzej J e ż, *Jezus Chrystus w kontekście ludzkiej komunikacji*, Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej „Biblos”, Tarnów 2002, ss. 467.

Stosunkowo rzadko (ale coraz częściej) pojawiają się w polskiej literaturze teologicznej prace ujmujące rzeczywistość teologiczną pod kątem jej wymiaru komunikacyjnego. We wstępie do omawianej książki autor pisze, że Kościół przepowiadający orędzie ewangeliczne staje nieustannie wobec zmieniającej się rzeczywistości kulturowej, języka, znaków, symboli i zróżnicowanych typów mentalności, toteż musi szukać coraz bardziej komunikatywnych form teologicznego dyskursu i ewangelizacji. Nowa kultura komunikacyjna nie zawsze jednak służy kulturze komunikacji międzyosobowej, czasem wręcz zagraża jej, a przecież człowiek jest istotą komunikacyjną – „nie może nie komunikować się”. Naukowe badania nad komunikacją doprowadziły do powstania ogromnej wiedzy na jej temat, która ciągle jeszcze pozostaje na terenie oddziaływania różnych dyscyplin naukowych, badających komunikację własnymi metodami. Jest więc rzeczą konieczną, aby uniwersalny i antropologiczny wymiar komunikacji został poszerzony o wymiar teologiczny, uwzględniający aspekty trynitarne, chrystologiczne, pneumatologiczne i eklezjalne – tym bardziej, że teologia zawsze rozwijała się w kontakcie z rzeczywistością komunikacyjną i komunikacji ciągle potrzebuje.

Głównym celem pracy ks. J e ż a stała się teologiczna analiza osoby i dzieła Jezusa Chrystusa w świetle komunikacji interpersonalnej, opisywanej przy pomocy konkretnej teorii i funkcjonującego w niej modelu komunikacji. Autor realizuje ten cel w szeregu dobrze pomyślanych pociągnięć badawczych, które doprowadziły do powstania bardzo logicznej i konsekwentnej struktury pracy.

Zaczyna od najbardziej ogólnego przedstawienia teorii komunikacji. Uwypukla najpierw uniwersalny charakter zjawiska komunikacji, próbując zdefiniować jej pojęcie, ukazując komunikacyjną strukturę całej rzeczywistości, komunikacyjny wymiar natury ludzkiej, a w związku z tym komunikacyjną funkcję znaku, symbolu, języka werbalnego i niewerbalnych form komunikacji oraz komunikacyjny wymiar kultury. Następnym krokiem jest zaprezentowanie teorii komunikacji jako modelowego ujęcia zjawiska komunikacji. W ramach tego autor mówi o roli teorii i modelu w badaniach naukowych, ukazuje interdyscyplinarność badań nad komunikacją oraz różnorodne modele komunikacji interpersonalnej. Podkreślając, że w poszczególnych modelach istnieją elementy funkcjonujące właściwie tylko we własnych konstrukcjach modelowych, redukuje do minimum różnorodne elementy strukturalne różnych ujęć. W ślad za innymi autorami za istotne elementy uważa: nadawcę, kod, komunikat, kontekst, kanał i odbiorcę (w poglądowym schemacie na s. 91 pomyłkowo zamiast słowa „kanał” pojawiło się słowo „kontakt”). Elementy te porządkuje w najogólniejszy model obejmujący najistotniejsze zjawiska i procesy komunikacji, oparty na lingwistycznym modelu R. Jakobsona. Na koniec tej prezentacji omawia przebieg procesu komunikacji interpersonalnej (etap intrapersonalny, kodowania i dekodowania) oraz warunki jej optymalizacji.

W rozdziale drugim ks. Jeż zajmuje się problematyką recepcji teorii komunikacji w chrystologii. Zaczyna od omówienia teologicznego ujmowania zjawiska komunikacji przez Magisterium Kościoła: ukazuje komunikacyjno-kulturowe tło sytuacji Kościoła, komunikacyjny charakter II Soboru Watykańskiego i ocenę komunikacji zawartą w jego dokumentach, posoborowe nauczanie Kościoła w tej kwestii (zwłaszcza instrukcji Papieskiej Komisji ds. Środków Społecznego Przekazu *Communio et progressio*) oraz chrystologiczny wymiar kościelnego nauczania o komunikacji. W tej perspektywie omawia dalej problem recepcji ujęcia komunikacyjnego w teologii i przedstawia istniejące teologiczne modele komunikacji, by na końcu zaakcentować fakt wcielenia jako podstawę chrystologicznego modelu komunikacji i ukazać Chrystusa jako doskonałego Komunikatora.

W oparciu o dokonane wcześniej ustalenia autor przystępuje wreszcie do ukazania w perspektywie horyzontalnej osoby i dzieła Jezusa Chrystusa jako wzorcowego modelu komunikacji międzypersonalnej. Najpierw uwypukla komunikacyjną strukturę Ewangelii: tekst jej jest uobecnieniem wydarzenia komunikacyjnego Jezusa Chrystusa, jej przekaz ma wymiar metakomunikacyjny i w różnorodny sposób ukazuje komunikację dokonującą się w Chrystusie. Następnie rekonstruuje – w nawiązaniu do obranego wcześniej modelu – podstawowe elementy Jezusowego modelu komunikacji oraz przebieg procesu tej komunikacji.

Na końcu swego dzieła ks. Jeż ukazuje wertykalną perspektywę komunikacji chrystologicznej – autokomunikację Boga w Chrystusie. Omawia najpierw tryni-

tarną strukturę całej historii zbawienia, zaczynając od komunikacji i komunii wewnętrztrynitarnej, poprzez komunikację historiozbawczą w stworzeniu świata i człowieka jako właściwej przestrzeni tej komunikacji, aż do jej kryzysu wywołanego przez grzech. Omawiając fakt wcielenia jako kulminacyjny punkt osobowej komunikacji Boga z człowiekiem, wskazuje na bóstwo i człowieczeństwo Chrystusa jako przestrzeń tej komunikacji, komunikację Jezusa z Ojcem i Duchem Świętym, pośredniczącą rolę Chrystusa w komunikacji ludzi z pozostałymi Osobami Trójcy Świętej oraz ukazuje Go jako doskonały model komunikacji Boga z człowiekiem. Na zakończenie analizuje – znowu w nawiązaniu do obranego wcześniej modelu – podstawowe elementy autokomunikacji Boga w Chrystusie oraz analizuje proces jej przebiegu, akcentując w ostatnim fragmencie jej wymiar eschatologiczny.

Opublikowana przez ks. Jeż a praca zasługuje na wielkie uznanie. Zawiera w sobie ogromny i dobrze sklasyfikowany materiał współczesnej wiedzy komunikacyjnej, który można i trzeba – jak pokazał autor – zastosować skutecznie i z wielkim pożytkiem nie tylko w działalności duszpasterskiej (taki był główny tenor pierwszych wypowiedzi kościelnych na temat komunikacji), lecz także w teologicznej refleksji systematycznej. Ktokolwiek będzie próbował podejmować w przyszłości w badaniach wątki teologiczno-komunikacyjne, w omawianej pracy znajdzie ogromną pomoc i źródło informacji, a także swego rodzaju wzorzec refleksji. Respekt budzi bibliografia pracy, chociaż wyraźnie można zauważyć, że autor bardzo ostrożnie wkraczał na teren literatury niemieckojęzycznej, gdzie publikacji z zakresu styku komunikacji i teologii jest o wiele więcej. Zastrzeżenia budzi natomiast zamieszczony w książce wykaz skrótów – informacje są niekompletne i nie zawsze pozwalają na jednoznaczne zidentyfikowanie oznaczonych skrótami pozycji. Drobne braki nie mogą jednak odebrać pracy jej ogromnych walorów, zwłaszcza że, jak słusznie pisze w zakończeniu jej autor: *Jednym z podstawowych utrudnień był brak zamkniętej, uściślonej metodologicznie i zarazem jednolitej teorii komunikacji. W sytuacji bardzo szerokiego oddziaływania tego fenomenu, poszczególne dyscypliny naukowe zajmujące się jego analizą wprowadzają nowe dane, które mimo procesu syntezy, wpływają ogromnie na rozbudowywanie teorii komunikacji, czyniąc ją w ten sposób wciąż otwartą i chłonną na nowe elementy. Z kolei zamknięcie prób budowania teorii w ramach jednej z dyscyplin zawęża znacznie obszar badań nad komunikacją międzyludzką i gubi niepowtarzalny charakter tego zjawiska* (s. 411). Warto więc sięgnąć po tę książkę, odnaleźć w niej wiele inspirującego materiału i włączyć go w dalszą refleksję komunikacyjno-teologiczną, dotyczącą rozległej przestrzeni rzeczywistości będącej przedmiotem badań teologii chrześcijańskiej.

Ks. Marek Jagodziński